

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle satunnaisen linja-autoliikenteen kuljettajien ajo- ja lepoaikoja koskevista erityissäännöistä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle satunnaisen linja-autoliikenteen kuljettajien ajo- ja lepoaikoja koskevista erityissäännöistä (U 19/2023 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja Pyry Takala, liikenne- ja viestintäministeriö
- johtava asiantuntija Seija Jalkanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Aino-Maija Alstela, sosiaali- ja terveysministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Henna Virkkunen, Euroopan parlamentti
- tutkimuspäällikkö Mikael Sallinen, Työterveyslaitos
- toimitusjohtaja Mari Vasarainen, Autoliikenteen Työnantajaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry
- Linja-autoliitto
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Akava ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotuksessa muutettaisiin ajo- ja lepoaika-asetuksen 4, 7 ja 8 artiklat satunnaisen henkilöliikenteen osalta seuraavasti:

4 artikla

Artiklaan ehdotetaan lisättäväksi satunnaisen henkilöliikenteen määritelmä EU:n kansainvälistä linja-autoliikennettä koskevan asetuksen 2 artiklan ensimmäisen kohdan 4 alakohdan mukaisesti ja sen selventämiseksi, että määritelmä kattaa sekä kansallisen että kansainvälisen kuljetuspalvelun.

7 artikla

Artiklaan ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka mukaisesti satunnaista henkilöliikennettä harjoittava kuljettaja voisi jakaa neljän ja puolen tunnin ajoajan jälkeisen pakollisen vähintään 45 minuutin taukonsa kolmeksi erilliseksi, vähintään 15 minuutin pituiseksi tauoksi. Kaksi näistä vähintään 15 minuutin tauoista tulee pitää neljän ja puolen tunnin ajoajan yhteydessä ja viimeinen neljän ja puolen tunnin ajoajan jälkeen. Kuljettajalla säilyisi edelleen mahdollisuus jakaa taukonsa myös kahdeksi erilliseksi vähintään 15 ja vähintään 30 minuutin pituiseksi tauoksi tai yhdeksi vähintään 45 minuutin tauoksi.

8 artikla

Artiklan 2 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a kohta, jonka mukaan satunnaisen henkilöliikenteen kuljettaja voi kahdeksan päivää tai kauemmin kestävän kertaluontoisen matkan aikana lykätä vuorokautisen lepoaikansa aloitusta tunnilla, kun kyseisen vuorokauden aikana kertynyt kokonaisajoaika on enintään seitsemän tuntia, tai kahdella tunnilla, kun kertynyt vuorokautinen kokonaisajoaika on enintään viisi tuntia. Poikkeuksen hyödyntäminen ei saa vaarantaa liikenneturvallisuutta. Lisäksi kuljettajan on tehtävä tarvittavat merkinnät poikkeamisen syystä piirturillevyyn, digitaalisesta ajopiirturista saatavaan tulosteeseen tai työvuorolistaan viimeistään saavutuaan määränpäähän tai sopivaan pysähdyspaikkaan.

Lisäksi artiklan 6 a kohdan johdantolauseetta ja a alakohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että kuljettaja voi kertaluontoisen palvelun aikana lykätä viikoittaista lepoaikaa enintään 12 perättäisellä 24 tunnin jaksolla edellisestä säännönmukaisesta viikoittaisesta lepoajasta laskettuna myös kansallisessa satunnaisessa henkilöliikenteessä. Tämän poikkeuksen soveltaminen edellyttää kertaluontoisen palvelun kestävän vähintään 24 perättäistä tuntia. Kertaluontoisella satunnaisella palvelulla tarkoitetaan sitä, että jos kuljettaja siirtää viikoittaisen lepoaikansa kahdennentoista päivän loppuun, hän saa näiden kahdentoista päivän aikana tehdä ainoastaan yhden matkan.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2023 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa joustoja satunnaisen linja-autoliikenteen ajoaikasäännöksiin, kuitenkin niin että liikenneturvallisuus, kuljettajien työolot sekä valvonnan edellytykset huomioidaan riittävällä tavalla. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jatkokäsittelyssä pyritään löytämään tasapaino kuljettajien asianmukaisten työolojen ja matkan joustavuuden välillä.

Valtioneuvosto pitää hyödyllisenä, että ajo- ja lepoaika-asetukseen lisättäisiin satunnaisen henkilöliikenteen määritelmä EU:n kansainvälistä linja-autoliikennettä koskeva asetuksen mukaisesti ja sen selventämiseksi, että määritelmä kattaa sekä kansallisen että kansainvälisen kuljetuspalvelun.

Valtioneuvosto suhtautuu alustavan varauksellisesti ehdotukseen kuljettajan päivittäisten taukojen jakamisesta. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotuksen jatkokäsittelyssä tulee tuoda esille, että päivittäisten taukojen jakamisessa huomioidaan riittävästi myös vaikutukset kuljettajan työoloihin ja liikenneturvallisuuteen. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan kuljettajan päivittäiset tauot olisi mahdollista jakaa joustavasti myös muutoin kuin nyt ehdotetulla tavalla.

Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä ehdotusta kuljettajan mahdollisuudesta lykätä kertaluontoisen matkan aikana vuorokautisen lepoajan aloittamista, kun päivittäinen ajoaika on jäänyt normaalia lyhyemmäksi. Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä myös 12 päivän säännön ulottamista kansalliseen satunnaiseen henkilöliikenteeseen, kunhan siihen sisältyvät ehdot ovat riittäviä.

Valtioneuvosto näkee, että ehdotuksessa mainittu ”kertaluontoinen palvelu” tulisi jatkokäsittelyssä määritellä nykyistä tarkemmin. Lisäksi ”kertaluontoinen matka” olisi syytä lisätä artiklatasolle, kuten se on ehdotuksen perusteluissa.

Valtioneuvosto pitää yleisesti tarpeellisenä, että jatkokäsittelyssä varmistetaan satunnaisen henkilöliikenteen ajo- ja lepoaikaavalvonnan riittävät edellytykset.

Valtioneuvosto tarkentaa tarvittaessa kantojaan ehdotukseen neuvotteluiden edetessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission satunnaisen henkilöliikenteen (tilausajoliikenne) kuljettajien ajo- ja lepoaikoja koskevista erityissäännöistä annetun asetuksen (EY) N:o 561/2006 4, 7 ja 8 artiklojen muuttamista koskevan ehdotuksen tavoitteena on varmistaa tehokkaat ja laadukkaat satunnaisen linja-autoliikenteen palvelut sekä parantaa kuljettajien työoloja. Tavoitteeseen pyritään joustavoittamalla työn tauotusta ja lepoaikoja sekä kohtelemalla nykyistä yhdenvertaisemmin kansainvälisen ja kotimaisen satunnaisen linja-autoliikenteen kohtelua. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan seuraavin huomioin.

Valiokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin joustoja satunnaisen linja-autoliikenteen ajoaikasäännöksiin, kuitenkin niin että kuljettajien työolot, liikenneturvallisuus sekä valvonnan edellytykset huomioidaan riittävällä tavalla.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2023 vp

Valiokunta toteaa, että kuljettajan työolojen ja liikenne- ja työturvallisuuden kannalta olennaisin ehdotus on asetuksen 7 artiklan muuttaminen siten, että kuljettaja voisi jaksottaa pakollisen vähintään 45 minuutin taukonsa kolmeksi erilliseksi, vähintään 15 minuutin pituiseksi tauoksi. Valiokunta pitää hyvänä, että valtioneuvosto suhtautuu alustavan varauksellisesti ehdotukseen ja yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että jatkokäsittelyssä tulee tuoda painavasti esille, että päivittäisten taukojen jakamisessa huomioidaan riittävästi myös vaikutukset kuljettajan työoloihin ja liikenneturvallisuuteen.

Valiokunta toteaa, että tilausliikenteessä matkustajaryhmän tilanteet ja tarpeet voivat vaihdella ja kannattaa valtioneuvoston näkemystä siitä, että kuljettajan päivittäiset tauot olisi mahdollista jakaa joustavammin myös muutoin kuin nyt ehdotetulla tavalla, esimerkiksi niin, että tauon voisi jakaa kahteen tai kolmeen osaan kuitenkin niin, että tauon vähimmäispituus on 15 minuuttia. Valiokunta katsoo, että kuljettajan tosiasiallinen mahdollisuus itse päättää taukojen keston ja rytmittymisen säännösten asettamissa rajoissa lähtökohtaisesti edistää työhyvinvointia.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että taukojen jaksottaminen ei saa johtaa tosiasiallisen palautumisajan lyhenemiseen eli lepoajaksi voidaan laskea vain se aika, jolloin kuljettajalla on mahdollisuus poistua ajoneuvosta ilman, että hänellä on mitään työhön liittyvää tehtävää. Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon ajo- ja lepoaikasäännösten toimivuus yöaikaisen ajamisen näkökulmasta, koska kuljettajan vireystila on yöaikaan matalampi kuin päiväsaikaan.

Valiokunta toteaa, että 8 artiklan muutosehdotusten merkitys ja vaikutukset ovat Suomen kannalta vähäisiä, koska yli kahdeksan päivää kestäviä matkoja samalla matkustajaryhmällä on vain harvoin. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin välttämättömänä, että ehdotuksen 8 artiklassa mainittu ”kertaluonteinen” palvelu määritellään tarkemmin poikkeussäännösten väärinkäytön ehkäisemiseksi.

Valiokunta suhtautuu varovaisen hyväksyvästi 8 artiklan muutosehdotukseen kuljettajan mahdollisuudesta lykätä kahdeksan päivää kestävä tai kauemmin kestävä kertaluonteisen matkan aikana vuorokautisen lepoajan aloittamista yhdellä tai kahdella tunnilla, kun päivittäinen ajoaika jää normaalia lyhyemmäksi. Lepoajan lykkääminen pidentää työsidonnaisuusaikaa, mikä voi vaikuttaa kuljettajan työoloja heikentävästi. Valiokunta pitää perusteltuna, että lykkääminen voidaan tehdä vain kerran ja sillä edellytyksellä, ettei lykkääminen saa vaarantaa liikenneturvallisuutta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lykkäämisen vaikutusten arviointi voi olla kuljettajalle haastavaa.

Valiokunta toteaa, että 8 artiklan muutosehdotus siitä, että kuljettaja voi myös kansallisessa satunnaisessa henkilöliikenteessä lykätä viikoittaista lepoaikaa enintään 12 perättäisellä 24 tunnin jaksolla, on yhdenmukainen kansainvälisten matkojen viikkolevon kanssa.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että ajo- ja lepoaikasäännösten poikkeukset ovat valvontaviranomaisen kannalta haasteellisia, koska valvontaohjelmistot eivät tunnista poikkeuksia ja manuaalisen työn tarve lisääntyy. Valiokunta korostaa, että valtioneuvoston kannan mukaisesti jatkokäsittelyssä on varmistettava satunnaisen henkilöliikenteen ajo- ja lepoaikavalvonnan riittävät edellytykset.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2023 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 22.9.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Timo Suhonen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen